

Euskal Herriko Ahotsak
ahotsak.com

Jean Haritxelar

*Baigorri,
Nafarroa
Beherea
(1923-2013)*

Aurkibidea

Biografia

Irakaslea izan zen 1952tik 1959ra Ageneko lizeoan. Letretan doktoretza lortu zuen 1969an Sorbonako Unibertsitatean (Paris), Etxahun olerkariaren inguruko bi lan aurkezturik: "Le poète Pierre Topet-Etxahun" eta "L'oeuvre poétique de Pierre Topet-Etxaun". Bordeleko Unibertsitatean Euskal Hizkuntza eta Literaturako katedraduna izan zen 1962tik 1986ra. 1962an Baionako Euskal Museoko buru hautatu zuten. Urte horretan ere, Euskaltzaindiak euskaltzain oso izendatu zuen. 1988an Euskal Herriko Unibertsitateak "Doktor Honoris Causa" izendatu zuen. Euskaltzaindiaren presidentea izan da 16 urtez, zehazki 1989tik (Luis Villasanteren ordez) 2005 arte, Andres Urrutiak ordezkatu zuenean. 2004an Manuel Lekuona Saria jaso zuen. Baigorri jaioterriko auzapeza izan zen 1971tik 1980ra.

I

Zintak

BAI-002

- **Proiektua:** Euskal Herriko Ahotsak
- **Elkarrizketatzailea(k):** Aire, Xan
- **Data:** 2010-01-11
- **Iraupena:** 87 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Kodifikatzailea:** Elexpuru, Juan Martin
- **Emalea:** Aire, Xan

Pasarteak

1. Kantonamenduko lehena oinarrizko eskolan

- **Erref:** BAI-002/001
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:02:29
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Eskola

Laburpena:

Izen-abizenak, jaioteguna. Baigorrin jaioa. Aita jostuna, etxekoa. Ama lholdikoa. Bi euskalki ziren etxean. Amatxi errientsa (maistra) zuen. Lehen eskola ondo igaro zuen, kantonamenduko lehena izan zen.

2. Akizera barnetegira eta Baionara eta Mont-de-Marsan-era irakasletza ikastera

- **Erref:** BAI-002/002
- **Iraupena:** 0:02:46. **Hasi:** 00:02:29. **Bukatu:** 00:05:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Akizera joan zen "école supérieure" batera. Gero 1940an "école normale"ra, irakasletza ikastera, Baionara lehendabizi eta Mont-de-Marsan-era gero. Bi urte egin zituen azkenengo hiri honetan.

3. Historia irakasle gogoangarria

- **Erref:** BAI-002/003
- **Iraupena:** 0:01:50. **Hasi:** 00:05:15. **Bukatu:** 00:07:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Mont-de-Marsan-en historia irakasle ona izan zuen. Erresistentzian sartuta zebilen. Gerra ostean Bordeleko prefeta izango zen. Oso harreman ona izan zuen beti.

4. Paristik Madrilera espainieraz trebatzera

- **Erref:** BAI-002/004
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:07:05. **Bukatu:** 00:10:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Beste hizkuntzak eta hizkerak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

Tolosan egin zuen urte bete "cole superiure"an. Liberazioa etorri, Parisera joan (1945) eta hango goi-eskolan sartu zen. Espainola aukeratu zuen irakasgai eta hizkuntza horretan trebatzeko, Madril en egon zen urtebetez. Han baigorriar bat aurkitu zuen, Madrilgo lizeoko burua, hain zuzen. Parisera itzuli eta irakasle titulua lortu zuen.

5. Tesia euskal gaiaz egiteko asmoa

- **Erref:** BAI-002/005
- **Iraupena:** 0:02:02. **Hasi:** 00:10:05. **Bukatu:** 00:12:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Politika » Euskara eta politika
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

Agen hirira joan zen irakasle, zazpi urtez egin zuen lan hango lizeo batean. Tesia egiteko gogoa sartu zitzaion, eta euskara etorri zitzaion burura. Mintzatzen zen baina ez zegoen alfabetatua. René Lafon jauna zen euskara katedratikoa Bordelen eta harengana jo zuen. Beso-zabalik hartu zuen. Lehendabizi euskaraz trebatzeko eskatu zion eta Belloc-eko(Lapurdi) fraideen testuekin hasi zen

6. Etxahun Barkoxekoaren arrastoa jarraitzen

- **Erref:** BAI-002/006
- **Iraupena:** 0:03:39. **Hasi:** 00:12:07. **Bukatu:** 00:15:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Aita Piarres Lafitte ezagutu zuen orduan. Hainbat liburu eman zion irakurtzeko, tartean Aita Lhande-ren eta Aita Larrasquet-en artean Etxahuni buruz eginikoa. Orduan jakin zuen Etxahun preso egona zela Agen-en edo inguruan. Artxiboan izandako gorabeherak.

7. Mitxelena eta Lafitte tesiaren epai-mahaiko

- **Erref:** BAI-002/007
- **Iraupena:** 0:02:24. **Hasi:** 00:15:46. **Bukatu:** 00:18:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Irakurtzea
- Familia eta harremanak » Herriko giroa » Pertsonaia ezagunak
- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

Etxahuni buruzko bi tesi egin zituen, bata Etxahunen bizitzaz eta bestea bere obraz (edizio kritikoa). 1969an irakurri zituen Bordelen. Lafitte, Mitxelena eta

Lafon izan ziren epaimahaiko, besteak beste. Ordu asko iraun zuen ekitaldiak. Tesia egiteko CNRSeko ikertzaile gisa egin zituen hiru urteak baliatu zituen. 343 dokumentu berri aurkitu omen zituen tesi horrekin ari zelarik, Lafittek jakinarazi zionez.

8. Lafonen hurrengoa Bordeleko unibertsitateko katedran

- **Erref:** BAI-002/008
- **Iraupena:** 0:02:28. **Hasi:** 00:18:10. **Bukatu:** 00:20:38
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Maisu-maistrak

Laburpena:

1969an Lafonek erretreta hartu zuen Bordeleko euskarazko katedran eta berak bete zuen haren lekua. Hamazazpi urte egin zituen lan horretan, 1986an erretreta hartu zuen arte. 23 urte darama erretretan. Anartean, 1949an ezkondu zen. Tesira itzuliz, André Martinet hizkuntzalari ospetsuarekin negoziatu zuen bi tesiak Etxahuni buruz izatea. Baigorriko euskararen azterketa egingo zuela agindu zion berak, Haritxelarrek, baina ez du hitza bete.

9. Baionako Museoko zuzendari

- **Erref:** BAI-002/009
- **Iraupena:** 0:03:32. **Hasi:** 00:20:38. **Bukatu:** 00:24:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Lanbideak » Beste batzuk
- Aisia » Kultura

Laburpena:

<p>Baionako Museoko zuzendari izatea proposatu zioten aurrekoa zendu zenean. Lafitte-k idatzia zuen aurrez artikulua zorrotz bat zuzendari euskalduna eskatuz. Izendapenaren gorabeherak. Orduan aldatu zen Biarritzera familiarekin.</p>

10. Baionako Museoa ikerketa-leku

- **Erref:** BAI-002/010
- **Iraupena:** 0:03:55. **Hasi:** 00:24:10. **Bukatu:** 00:28:05
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura

Laburpena:

27 urte egin ditu Baionako Museoko zuzendaritzan. Biblioteka sendoa eraikitzen ahalegin handia egin zuen. Hainbat artxibo ere sartu zituen. Manu Sota-ren liburutegia eskuratzea ere lorpen handia izan zen. Ikerketarako erreferentzia inportante bihurtu da museoa.

11. Grenet alkatearekin harreman zuzenak

- **Erref:** BAI-002/011
- **Iraupena:** 0:06:12. **Hasi:** 00:28:05. **Bukatu:** 00:34:17
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura

Laburpena:

Jean Grenet Baionako alkatearekin harreman zuzenak izan zituen beti. Museorako langile euskaldunak eskatu zizkion eta amore eman zuen. Manex Pagola, esaterako. Euskal kulturarentzat toki ona izan da museoa. Behin Grenet biziki haserretu zitzaion Seaskakoak eta gazte-talde bat museoan bildu zirelako. Nola konpondu zen arazoa.

12. Baionako Museoa, euskaltzaleen biltoki

- **Erref:** BAI-002/012
- **Iraupena:** 0:03:43. **Hasi:** 00:34:17. **Bukatu:** 00:38:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura

Laburpena:

Euskal Museoa euskaltzaleen biltokia hainbat ekimenen sorlekua izan da. Giroa aldatu da harrezkero, eta onerako. 1981ean, Ramuntxo Kanblog euskaraz mintzatzen hasi zelarik, "en français" oihu egin zion entzule batek. Bultzada eman diote zenbaitek (Manex Goienetxe, Xarriton, bera...) hainbat ekimen eta mugimenduri.

13. Bertsolarien gai-jartzaile

- **Erref:** BAI-002/014
- **Iraupena:** 0:04:27. **Hasi:** 00:38:15. **Bukatu:** 00:42:42
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura » Bertsolaritza

Laburpena:

<p>Baionan egin zuen lehenengoz gai-jartzaile lana, eta harrezkero sarri egokitu zitzaion lan hori egitea. Xalbadorren adiskide handia izan zen. Behin Xalbadorrekin gertatutako pasadizoa kontatzen du. Bertsolari sakona zen. Bi eratako bertsolariak omen daude. Mattin bertsolariari buruzkoak.</p>

14. Udako Euskal Unibertsitatearen hastapenak

- **Erref:** BAI-002/015
- **Iraupena:** 0:01:33. **Hasi:** 00:42:42. **Bukatu:** 00:44:15
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak

Laburpena:

<p>Ikas-en buru ere izan zen. Udako Euskal Unibertsitatearen lehen saioa Donibane Lohizuneko Maurice Ravel Institutuan egin zen. Baimena nola lortu zuen. Bi urteren buruan Landagoienara (Baiona) aldatu zen UEU.</p>

15. Baigorriko alkate

- **Erref:** BAI-002/016
- **Iraupena:** 0:04:05. **Hasi:** 00:44:15. **Bukatu:** 00:48:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:

<p>Baigorriarra izaki, Baigorri beti du bihotzean. Sei urtez alkate izan zen, 1971ean hasita. Orduan ikasi omen zuen zer ziren herria, herrigintza eta baigorriarrak. Baserriko bideak, errugbi zelaia, trinketea, eskola... Gauza anitz egin ziren bere garaian.</p>

16. Alkatetzatik dimititu

- **Erref:** BAI-002/017
- **Iraupena:** 0:06:26. **Hasi:** 00:48:20. **Bukatu:** 00:54:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:

1980an alde egin zuen Baigorritik. Oso urte zailak ziren. ETA hegoaldean eta Iparretarrak iparraldean. Atentatu-saio batean bi iparretarkide hil ziren, horietako bat Baigorrikoa. Familia ezaguna zuen eta hiletara joan zen. Bere zerrendakideei gustatu ez eta dimisioa eman zuten. Berak ere bai gero. Ordurako bazituen kritikak barnean, herrian denbora gutxi igarotzen zuela eta horrelakoak.

17. Bi zerrenda lehenengo aldiz udalerako

- **Erref:** BAI-002/019
- **Iraupena:** 0:00:56. **Hasi:** 00:57:52. **Bukatu:** 00:58:48
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Udala

Laburpena:

Lehenengo aldiz aurkeztu ziren bere garaian bi zerrenda Baigorriko herriko etxerako. Lehenago zerrenda bakarra beti.

18. Euskaltzain eta euskaltzainburu

- **Erref:** BAI-002/020
- **Iraupena:** 0:03:38. **Hasi:** 00:58:48. **Bukatu:** 01:02:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:

1962an egin zuten euskaltzain oso. Iratzeder ere egun berean izendatu zuen. Euskaltzain Buruorde hautatu zuten geroxeago eta Euskaltzainburu azkenik 1989an. 2004an utzi zuen kargua. Orain "Euskaltzainburu ohia" da.

19. Euskaltzaindiaren lanak

- **Erref:** BAI-002/021
- **Iraupena:** 0:02:50. **Hasi:** 01:02:26. **Bukatu:** 01:05:16
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Aisia » Kultura

Laburpena:

<p>Euskaltzaindiaren lan nagusiak aipatzen ditu: Orotariko Hiztegia, Gramatika, Hizkuntz Atlasa, Onomastika liburuak, Literatura...</p>

20. Euskaltzainen eta euskaltzaleen maila akademikoaren gorakada

- **Erref:** BAI-002/022
- **Iraupena:** 0:02:34. **Hasi:** 01:05:16. **Bukatu:** 01:07:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Aisia » Kultura
- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak

Laburpena:

Bera eta Mitxelena ziren doktore bakarrak Euskaltzaindian euskara gaiez. Orain, Literatura sailean, 14tik 13 dira titulu horren jabe. Doktorego tesien epaimahaiko izan da usu eta jabetu da nolako aldaketa gertatu den euskararen munduan.

21. Iparraldeko unibertsitate campusa

- **Erref:** BAI-002/023
- **Iraupena:** 0:02:45. **Hasi:** 01:07:50. **Bukatu:** 01:10:35
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Hezkuntza » Goi mailako ikasketak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Euskal Herriko Unibertsitate Campus ezberdinak izendatzen ditu. Iparraldekoaz ari da luze. 1981ean eman zitzaion hasiera, Bordeleko Unibertsitatearen baitan.

22. Euskaltzaindia Erret Akademia bihurtu

- **Erref:** BAI-002/024
- **Iraupena:** 0:03:21. **Hasi:** 01:10:35. **Bukatu:** 01:13:56
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Herria, azpiegitura » Herri-antolaketa » Eraikuntzak eta azpiegiturak
- Euskara » Euskararen egoera

Laburpena:

Aurrerakada ikaragarria egin du Euskal Herriak. Franco hil eta hiru hilabetera izendatu zuten Euskaltzaindia "Erret Akademia". Gero autonomiak eta koofizialtasuna sortu ziren. Euskal Herri berri bat sortzen ari da.

23. Pozik aro itxaropentsu hau sortzen lagundu duelako

- **Erref:** BAI-002/025
- **Iraupena:** 0:02:51. **Hasi:** 01:13:56. **Bukatu:** 01:16:47
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

<p>Iparraldean ere ikusten den Euskal Telebista sortu zuen gobernu autonomoak. Harremanak badira Hegoaldeko eta Iparraldeko erakundeetako kultura arduradunen artean. Hegoaldeko gobernua aldatu den arren, gauzak ez dira ziurrenik asko aldatuko. Eta ona da alderdi batentzat oposiziotik pasatzea. Pozik eta harro dago garai hau ezagutu duelako eta hona heltzeko bere laguntza ttipia eman duelako.</p>

24. Fedez eta esperantzaz beteta euskarari dagokionean

- **Erref:** BAI-002/026
- **Iraupena:** 0:04:21. **Hasi:** 01:16:47. **Bukatu:** 01:21:08
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskararen egoera
- Iritziak » Bizitzarekiko ikuspegia

Laburpena:

<p>Baikorregia dela esaten diote (euskarari buruz), baina berak badu fedea eta esperantza. 1800. urtean 450.000 euskaldun inguru omen ziren eta orain, berriz, 700.000. Arazoa da gutxiengoa garela. Iparraldean beherakada handia izan da, egia da, baina gorako bidean daude. Ikastolak gauza biziki ederra dira, etae eskola publikoa, irratia, Herria aldizkaria eta abar beharrezkoak euskarak aurrera jo dezan. Giro hori sendotuz joango omen da,

ikastolako umeak guraso bihurtzen direlarik ikastolara bidaliko dituzte beren haurrak. Fedez eta esperantzaz beteta dago bera.</p>

25. Euskalkiak beharrezkoak dira, batua ere bai

- **Erref:** BAI-002/027
- **Iraupena:** 0:05:52. **Hasi:** 01:21:08. **Bukatu:** 01:27:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

- Euskara » Euskalkia, herri hizkerak, euskara batua

Laburpena:

Euskalkiak beharrezkoak dira. Berak Baigorri ez du batuan egingo. Zuberoan pastoral galtzear egon zen, eta orain badira hamar pastorgile. Arabiera dialektala mintzatzen da leku gehienetan baina batua dute gauza ofizialetarako. Zergatik ezin da berdintsu izan hemen? Euskara batua ez dago oraino guztiz egina. Ikasketetarako ere euskalkiak jakitea beharrezkoa da, literatura zaharra euskalkietan egina delako. Tokian tokikoak segituko duela uste du. Baina indarra egin behar da hizkuntza komuna bultzatzeko.

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-02-28

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkartea

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com